

EXAMENSARBETE

"Vi lärare måste bara lära oss att förstå förortssvenska!"

-Högstadielärares reflektioner över förortssvenska

Ana Popovic, Erik Sebestyén Fred

Examensarbete 15hp

Halmstad 2017-06-19

Sammanfattning

Forskning har skrivit om flera olika typer av migrationsrelaterad språklig variation, bland annat förortssvenska. Den här studiens syfte är att undersöka hur högstadielärare reflekterat kring fenomenet. I uppsatsen diskuteras attityd gentemot förortssvenska samt kodväxlingen inom den. Metoden består av semi-strukturerade intervjuer, där deltagarna i intervjun har valts slumpmässigt genom ett snöbollsurval. Empirin i studien utgörs av fem intervjuer som har spelats in och sedan grovtranskriberats. Resultatet av intervjuerna visar att lärarna är öppna att tala kring ämnet, men också att de är intresserade av att arbeta med det. Lärarna upplever att eleverna i hög grad är medvetna om när det är lämpligt att använda sig av förortssvenska. Slutsatsen är att högstadielärarna har en relativt likasinnad bild över elevers användande av förortssvenska.

Nyckelord: attityder, diskursanalys, förortssvenska, kodväxling, språkbruk

Innehållsförteckning

SAMMANFATTNING.....	2
1. INLEDNING.....	5
1.1 Problemformulering.....	6
1.2 Syfte.....	6
1.2.1 Frågeställningar.....	6
1.3 Avgränsningar.....	6
1.4 Disposition.....	6
2. BAKGRUND OCH TIDIGARE FORSKNING.....	7
2.1 Attityder till språkbruk.....	7
2.2 Språk och identitet.....	8
2.3 Uppkomsten av förortssvenska.....	9
2.4 Förortssvenska – dialekt, brytning eller sociolekt?.....	10
2.5 Kodväxling.....	11
2.6 Tidigare forskning.....	12
3. VETENSKAPSTEORETISKT PERSPEKTIV.....	14
3.1 Begreppet diskurs.....	14
3.2 Diskursanalys.....	14
3.3 Analytiska verktyg.....	15
3.3.1 Nodalpunkter.....	15
3.3.2 Flytande signifikanter.....	15
4. METOD.....	16
4.1 Tillvägagångssätt.....	16
4.2 Urval.....	16
4.3 För- och nackdelar med forskningsmetod.....	17
4.4 Empiriinsamling.....	18
4.5 Etiska övervägande.....	18
5. RESULTAT.....	20
5.1 Diskursanalys av resultat.....	20
5.1.1 Attityddiskurs.....	21
5.1.2 Samhälls- och klassdiskurs.....	22

5.1.3 Identitetsdiskurs.....	23
5.1.4 Utbildningsdiskurs.....	25
5.1.5 Bakgrundsdiskurs.....	26
5.2 Avslutande diskussion.....	28
5.2.1 Resultatdiskussion.....	28
5.2.2 Metoddiskussion.....	30
5.2.3 Vidare forskning.....	31
5.2.4 Didaktiska implikationer.....	31
LITTERATUR.....	32
BILAGOR.....	34
Bilaga 1 – intervjufrågor.....	34

1. Inledning

Förortssvenska, rinkebysvenska, rosengårdssvenska, invandrarvenska, miljonsvenska, dessa är en samling av begrepp som alla står för en ny era i det svenska språket. Året 2006 har en språkdebatt har uppkommit i Sverige. Av tiotusentals nya ord som har skrivits in i SAOL är det två ord som väcker extra uppmärksamhet. Orden härrör från den så kallade miljonsvenskan – guss och keff som tas upp av David Baas (2006, 2 maj) i tidningen Metro. Anledningen till denna uppståndelse var på grund av fördomar liksom förväntningar man har på personer som talar denna typ av svenska. Den ansågs inte vara tillräckligt fin eller korrekt för att platsa i SAOL. Debatten om blattesvenska väcktes när litteraturprofessorn Ebba Witt-Brattström uttalade sig i ett tv-program (Baas, 2006, 1 maj):

"Regeringen signalerar till våra nya svenskar att det räcker om de lär sig lite lagom blattesvenska så att de kan slå upp ett stånd och sälja bananer i Rosengård..."

I motsats till Witt-Brattström ser forskaren Rickard Jonsson (2016) förortssvenskan som en språklig resurs. I sin forskning har Jonsson visat att ungdomar talar förortssvenska när de är bland vänner men att de utan konstigheter kan växla till "rikssvenska" när situationen kräver det. I en artikel som är skriven cirka tio år efter debatten år 2006, har Jonsson sett en mer positiv medial bild av förortssvenskan. Språkstilen förknippas inte längre med en "kriminell kille från förorten" utan är mer accepterad. Däremot påstår Jonsson inte att förorts-svenskan är en språklig resurs när det kommer till exempelvis den akademiska världen. (Ryltenius, 2016, 16 februari)

Sett utifrån debatten som finns kring förortssvenska råder det alltså delade meningar. En förekommande uppfattning är att ungdomar med ett annat modersmål än svenska och som talar förortssvenska är en språklig resurs medan andra anser att uppmuntrandet av förortssvenska och införandet av svenska som andraspråk i skolorna medför negativa konsekvenser till dessa ungdomar. Vi har sedan en lång tid tillbaka varit intresserade av språk, dialekter samt vilken betydelse språk kan ha i det informella liksom det formella mötet mellan människor. Bland eleverna som gick ut grundskolan år 2003 var 14,5 % av dessa elever, elever med någon form av utländsk bakgrund. Detta innebär att i stort sett alla lärare i dagens skola möter flerspråkiga barn och ungdomar (Gröning, 2006: 9). I en undervisningssituation kan vi se ett behov av att ytterligare forskning inom just detta område utvecklas då förortssvenska inte enbart längre begränsas till vissa geografiska områden utan även influerar en stor del av det mediala samhället kring musik, underhållning, och litteratur.

1.1. Problemformulering

En dialektal framtoning skapar direkt en förmodad identitet som ibland kan vara influerad av fördomar, vilket påverkar både elever och lärare. Därför kommer uppsatsen behandla frågor som uppstår i undervisningen och i skolans värld när lärare möter vad forskning kallar för förortssvenska.

1.2. Syfte

Syftet med denna uppsats är att förstå hur högstadielärare reflekterar över elevernas sätt att använda förortssvenska.

1.2.1. Frågeställningar

Frågeställningarna som studien bygger på är:

1. Vilka attityder ger lärarna i fråga uttryck för gällande elevernas användande av förortssvenska?
2. Vilka anledningar tror lärarna ligger bakom eleverna kodväxling mellan förortssvenska och ”vanlig svenska”?

1.3. Avgränsning

Efter att ha läst igenom tidigare forskning kring ämnet såg vi att det inte finns forskning som tar upp högstadielärares perspektiv på fenomenet. Av den anledningen har vi därför valt att begränsa oss till högstadielärarnas förståelse av fenomenet. Huvudfokus ligger också på förortssvenskan istället för andraspråksinlärning då förortssvenskan är ett medvetet val i sättet att uttrycka sig. Vi vill undersöka när detta val av språkbruk används i skolmiljön.

1.4. Disposition

Efter detta inledande kapitel, där vi presenterar vårt arbete samt redogör syftet och frågeställningar fortsätter vi i kapitel två med att introducera viktiga begrepp som är betydelsefulla för vår studie. I samma kapitel tar vi upp väsentlig forskning som är aktuell för studien.

I nästföljande kapitel redogör vi för val av vetenskapsteoretiskt perspektiv. Kapitel fyra behandlar val av metod samt tillhörande tillvägagångssätt och analys av datainsamlingen. I det femte och sista kapitlet sammanställs resultatet och behandlas i relation till vetenskapsteoretiskt perspektiv, syfte och frågeställningar. Kapitlet berör diskussion samt analys av resultatet. Avslutningsvis kommer en sammanfattande diskussion.

2. Bakgrund och tidigare forskning

2.1. Attityder till språkbruk

Vad som kan underförstås av denna uppsats är också forskningen gällande förortssvenskan som hinder eller ett kreativt tillägg av det svenska språket. Som tidigare nämns i inledningen av denna uppsats tog en debatt fart kring förortssvenska vilket i det specifika fallet benämns som "blattesvenska".

Debatten mellan skribenterna till DN:s artiklar visade på motsättningar vad gäller attityden till förortssvenska gentemot rikssvenskan och tar fart efter Ebba-Witt Brattströms, professor i litteraturvetenskap, uttalande i en skolpolitisk debatt år 2006. Där riktade hon kritik mot regeringens satsning på ökad undervisning i modersmål framför förstärkt svenska. Brattström förtydligade sedan sitt uttalande i DN där hon ansåg att regeringen intar en rasistisk ställning genom att genomföra ett vi-och-dom tänkande och inte ge svenskar med invandrarbakgrund samma möjligheter. Representanter för ungdomstidningen "Gringo" följde på i debatten och chefredaktören för tidningen, Zanyar Adami gav sin syn på Brattströms uttalande. Han menar på att hon har rätt i att förortssvenskan inte är optimal på arbetsmarknaden men att det istället är attityden på marknaden som är problemet (Baas, 2006, 1 maj). Han ser förortssvenskan som en berikning av det svenska språket och ett kreativt sätt att uttrycka sig på. Det är som sagt arbetsmarknaden och samhället som ska sluta döma människor för hur de pratar och istället lyssna på vad de säger. Brattström (2006, 20 maj) tar i en artikel upp att pengar från regeringen istället borde gå till språkforskningen i berörda områden då den hade kommit till nytta och förklarat en trend som sig efter uttalande av Ellen Bijovet och Kari Fraurud. De ställer sig frågan varför andelen elever som vill ha modersmålsundervisning sjunker, varför så få läser SVA och uppnår ett sämre studieresultat än elever med svenska som förstaspråk.

Ytterligare en artikel ur debatten ”*Ett språk för miljoner*” skriven av Ossi Carp (2006, 17 maj) citerar Inger Lidberg som är professor i svenska som andraspråk. Hon menar på att debatten till stor del beror på brist på kunnskap och fortsätter med att språken berikar varandra och att flerspråkiga ger uttryck för kreativitet vilket syns i t.ex. litteraturen. Hon är alltså inne på ett liknande spår som Zanyar Adami. Redaktionen för tidningen Gringo gick själva in i DN:s debatt för att ge sin syn på attityden till språkblandningen. De tar upp en allmän samhällsnorm som innebär att man idag måste anpassa sig för att släppas in och att därav avståndstagandet till förortssvenska av förortssvenskar gör att vad som ursprungligen var viktigt för dem (kärleken till sin egenskapade kultur) går förlorad.

Dock är de stora förlorarna de som dömer människor för hur de pratar och går miste om väldigt många människor som därför inte får en rättvis chans. Gringoredaktionen påpekar alltså att det är viktigt att inte beskylla förortssvenskar för förortssvenskans låga status utan istället den färdiga mall som håller dem utanför. (Gringoredaktionen, 2006, 2 maj). De hoppas dock på en långsiktig tolerans och öppenhet till att släppa in förortssvenskan som ytterligare bara en dialekt i det svenska språket och därmed öppna upp samhället för fler människor.

2.2. Språk och identitet

Etnicitet och könstillhörighet är de två identiteter som man tilldelas redan vid födseln, det är ingenting man skaffar själv. Att tillhöra en etnisk grupp innebär att tillhöra en grupp människor vars gemenskap bygger på en gemensam historia, samma språk och liknande traditioner. Att tillhöra en etnisk grupp kan, å ena sidan, ses som både positivt och negativt. Förhoppningsvis ger det en känsla av trygghet och samhörighet. Å andra sidan kan denna känsla av trygghet öka din sårbarhet. Att stöta på människor som tillhör andra etniska grupper kan få dig att känna dig rädd, osäker och fientlig. (Wellros, 1998: 10) Förutom de två identiteterna som ges vid födseln finns det en rad andra grupper man kan tillhöra; exempelvis så kommer man dela en yrkesgemenskap med många andra människor, man kommer kanske bli medlem i en förening eller involvera sig inom politiken.

Det finns olika sätt att förklara ordningen som finns i världen. En ordning som har funnits länge och som är relativt oförändrad är den naturliga ordningen. Den andra delen av ordningen har skapats samt omskapas av människan. Den brukar oftast kallas för kultur och den innefattar språk, tankemönster och värdesystem. Även konst, arkitektur, litteratur, traditioner och levnadssätt faller under denna ordning. (Wellros, 1998: 13)

Kultur omfattar alltså gemensamma kunskaper, värderingar, erfarenheter och tankemönster. Detta är dock ingenting som bara finns i människans huvud utan medvetandet blir gemensamt genom att man kommunicerar genom ett språk, koder eller budskap. Kultur såväl som gruppens sammansättning förändras ständigt och en person är medlem i olika kulturer, i olika "vi-grupper". Det är först när man har lärt sig de olika koderna och tolkningsmönstren som finns i de olika grupperna som man kan röra sig fritt mellan sina olika kulturer. (Wellros, 1998: 17–19)

Språk är inte bara ett medel att förmedla information, det är även ett viktigt medel när man vill etablera och bibehålla sitt förhållande till andra människor. Om man tänker sig två personer, som inte känner varandra, sittandes på ett tåg, som samtalar om vädret så är inte själva samtalet det viktiga. Det viktiga här är att de överhuvudtaget pratar med varandra - de vill etablera ett förhållande. (Trudgill, 2000: 1)

Vad ett ords lexikala betydelse är en semantisk fråga. När man talar om de regler och sociala konventioner som styr språkanvändningen av orden i olika situationer så är det en pragmatisk fråga. Vilken betydelse ett ord har är beroende av situation och relation. I olika sociala sammanhang är det lyssnaren som avgör ordets betydelse. Allt som sägs, hörs och syns vävs in i tolkningen av ordet. Det är enbart i ordböcker som ord förekommer utan social kontext. Betydelsen av ordet är färdigt först när det har filterats genom lyssnaren egna referensram. (Wellros, 1998: 32) Flyttar man till ett annat land i vuxen ålder kan man uppleva svårigheter därför att pragmatikreglerna skiljer sig mellan olika språk. För detta finns det inga läroböcker utan enda sättet att lära sig de nya språkets regler är genom att lyssna, observera och framförallt våga kommunicera. (Wellros, 1998: 33)

2.2.1. Invandrarungdomars språk

Kotsinas (2000: 51) skriver i sin bok att man vet väldigt lite om hur den svenska som används av invandrarungdomar ser ut. Däremot säger hon att den kan passa in i någon av dessa tre beskrivningar:

1. Invandrarungdomarnas svenska skiljer sig inte åt från den svenska som används av svenska ungdomar som är lika gamla och tillhör samma sociala grupp.
2. Invandrarungdomar har ett bristfälligt språk, där de saknar uttryck för vissa grundläggande språkliga behov.

3. Invandrarungdomar talar en svenska som fyller viktiga språkliga behov men det finns vissa delar som avviker från vanliga svenska, och kan på grund av detta uppfattas som konstig eller annorlunda av en "vanlig" svensk. Exempel på dessa avvikelser kan till exempel vara felaktig böjning av verb, felaktig ordföljd samt begränsat ordförråd.

Kotsinas (2000: 52) menar att det är fullt möjligt att man kan beskriva invandrarungdomars svenska på alla tre sätten. Dock är det även möjligt att en och samma individs svenska kan karakteriseras på alla tre olika sätt, men att det är situationen i sig som avgör vilket språk man väljer att använda. Vidare menar Kotsinas (2000:52) att det är fullt möjligt att invandrarungdomar skapar en viss variant av det svenska språket, som skulle kunna karaktäriseras utifrån de drag som beskrevs under punkt tre. Denna typ av språk skulle kunna fungera som en gruppdialekt och tjäna till att identifiera ungdomarna som just invandrarungdomar (detta begrepp är inte något som ungdomarna själva nödvändigtvis ser som något negativt. Om denna speciella sociolekt ens existerar skulle den kunna fylla funktionen av ett gruppetniskt språk och skulle kunna jämföras med andra gruppvarianter så som slangspråk eller hemligt språk (Kotsinas, 2000: 52).

2.3. Uppkomst av förortssvenskan

Rickard Jonsson, forskare vid lärarhögskolan i Stockholm, använder sig av studier från språkvetaren Ulla-Britt Kotsinas samt tvåspråkighetsforskarna Ellen Bijovet och Kari Fraurud när han talar om uppkomsten av förortssvenskan. I sin avhandling beskriver han utifrån ovan nämnda forskare förortssvenskan som en varietet av svenska som uppstått och utvecklats av framförallt ungdomar i mångspråkiga miljöer (Jonsson, 2007: 106).

I slutet av 1800-talet, i de nybyggda betongförorterna främst i Stockholms-området, sker det en plötslig omvandling av samhället. I dessa socialt utsatta områden är det ingen grupp eller språk som dominerar. (Kotsinas, 2000: 115) Flyktingarna som har kommit från världens alla hörn måste skapa nya sociala mönster och nya gruppidentiteter. Det finns nu förutsättningar för uppkomsten av nya ungdomskulturer samt nya ungdomsspråk. Under de första åren av invandringen var inte ungdomarnas språk något som diskuterades i den allmänna debatten. Skolmyndigheten utgick, utan någon vidare tanke, att invandrarungdomarna ska och bör lära sig svenska lika bra som de "svenska" ungdomarna (Kotsinas, 2000: 115).

Efter ett par år, blir det tydligt att invandrarungdomarnas inläring av det svenska språket inte har utvecklats på det sättet som Skolmyndigheten hade förutsett. Artiklar med rubriker som ”Bara ettor i betyg”, ”De är dömda till underläge” framställs i media. Utifrån artiklarna ser man en negativ syn på invandrarungdomarnas svenska. Däremot tar debatten en vändning under 1980-talet. De så kallade invandrabarnen är inte längre invandrare, utan de är födda och uppvuxna i Sverige. Trots att dessa ungdomar har föräldrar från många olika länder med många olika kulturer känner ungdomarna själva att de har en gemenskap i sitt område vart de har vuxit upp. Med detta växer nya gruppidentiteter fram och med dem även nya gruppspråk (Kotsinas, 2000: 115).

Kotsinas (2005) påpekar att förortssvenskan inte är unikt som fenomen utan en del i något större globalt. Liknande förortsspråk uppkommer i flertalet länder med invandrarrika områden. Huruvida det tolkats som förortsspråk eller dålig språkinläring skiftar dock från land till land. Kotsinas tar upp Paris invandrarrika förorter som en jämförelse med det förortsspråk som finns i Sverige. Ungdomarna där blandar in ord från sina hemspråk precis som i förortssvenskan som gemensamma slangord. Däremot skiljer sig den sociokulturella bakgrunden för människor i Paris förorter markant ifrån de svenska på så sätt att de ofta har det sämre. Slangen blir där som ett hemligt språk till följd av motsättningar mellan olika sociala grupper (Kotsinas, 2005: 247–248).

2.4. Förortssvenska – dialekt, brytning eller sociolekt?

Att beskriva förortssvenska med konkreta begrepp är inte helt lätt då termen i sig är komplex och en sammanfattning av ett språkbruk som kan skilja sig från fall till fall. Det är inte självklart vad som kännetecknar förortssvenska, vem som brukar det eller på vilket sätt det kan skilja sig från andra ungdomsspråk. Jonsson pekar dock på några gemensamma nämnare. Han menar att det finns en igenkänningsfaktor i förortssvenskan för de elever som talar det. Elever på en skola kan referera till det och kalla språket för sitt eget eller andras språk.

Vad som blir specifikt är ordförrådets innehåll samt språkets melodi och rytm vilket även kännetecknas som prosodi samt särskilda grammatiska uttryck (Bijovet & Fraurud i Jonsson, 2007: 106). Jonsson är tydlig med att förortssvenska inte är en brytning och att den inte har ett specifikt ursprung i ett modersmål (Jonsson, 2007: 107).

Vad blir då ett så bra sätt som möjligt att beskriva vad förortssvenskan egentligen är för något? Gör den sig förtjänt av att faktiskt kallas för dialekt eller sociolekt istället för att bara slås ned på som dålig svenska? När dialekt kommer på tal betyder det ett sätt att tala med gemensamma drag för talarna av den aktuella dialekten. Det talade språket kan ge en indikation på talarens geografiska ursprung samt sociala hemvist, även kallat personliga identitet.

Ulla-Britt Kotsinas bekräftar att förortssvenskan kan ses som en gruppdialekt avsedd till att identifiera medlemmar ur gruppen invandrarungdomar av andra eller tredje generation. En så kallad invandrar-sociolekt som kan jämföras med andra ungdomsspråk. Kotsinas förklarar att genom svenska språk drag, uttal, en del slang osv. visar ungdomar i invandrarrika områden att de vuxit upp i Sverige men genom främmande drag från andra språk även ger uttryck för att de har invandrarbakgrund (Kotsinas, 2005: 244).

2.5. Kodväxling

Kodväxling innebär att man använder sig av minst två språk i samma yttrande eller i en del av ett samtal. Kodväxling fyller både sociopragmatiska och kulturella funktioner. Kodväxling kan användas om man vill visa att man exempelvis tillhör en viss etnisk eller kulturell grupp eller som identitetsmarkör. Kodväxling är ingenting som sker omedvetet (Genessee, Paradis & Crago, 2011:91).

Kodväxling kan delas upp i två olika typer, beroende på den grammatiska strukturen. Man kan kategorisera kodväxlingen efter *meningsintern* och *meningsextern* kodväxling. När växling sker inom satser så är det meningsintern kodväxling, och när växlingen sker mellan satser är det den meningsexterna kodväxlingen som man syftar på (Myers-Scotton 2009:473). Myers-Scotton (2009:473) menar att båda typerna av växling kan uppstå inom samma diskurs, men det är genom den meningsinterna kodväxlingen som språken kommer i nära kontakt.

Även Genessee, Paradis & Crago (2011: 91–92) skriver om de två olika typerna av kodväxling: *intrautterance code-mixing*, (sker inom samma yttrande) och *interutterance code-mixing* (sker mellan yttranden).

Författarna gav exempel på hur dessa yttranden kan se ut:

Inom ett yttrande: *Alguien se murió en este cuarto that he sleeps in.* (Someone died in that room)

Mellan yttranden: *¿Me vas a comprar un jugo? It cos' 25 cents.* (Are you going to buy me juice?)

Som man kan se här kan kodväxling vara enstaka ord, eller hela satser. Hur och när man kodväxlar beror mycket på individ och situation. Förutom barn så har man sett att även vuxna kodväxlar. Dock händer detta främst i informella och vardagliga sammanhang.

Anledningen till detta är för att det kan ses som obildat. Man kan tänka sig att individer som använder sig av kodväxling inte behärskar de inblandade språken, men så är inte fallet. Det är tvärtom - individer som kodväxlar behärskar språken väldigt väl och följer de grammatiska reglerna i ett språk trots att de blandar två eller flera språk (Genessee, Paradis & Crago, 2011: 96).

2.6. Tidigare forskning

Vad ungdomar har för inställning samt attityd till användandet av förortssvenska och förortsslang finns det en hel del forskning kring. I detta kapitel redogörs för tidigare forskning om ämnet.

Kotsinas har även i ett flertal böcker studerat slang, invandrarsvenska samt hur förortssvenskan skapades. Detta gjorde hon genom studier i förorter i Stockholmsområdet. Ett exempel på en av böckerna är *Invandrarsvenska* (Kotsinas, 2005).

Ellen Bijvoet och Karin Fraurud (2016) har gjort en folklingvistisk studie om ungdomar från Stockholm och deras konstruktion av lingvistiska normer samt deras språkliga variation. Studien involverade 343 gymnasieelever som analyserade en rad olika datatyper: attityd, mångfald samt talarnas sociala och lingvistiska bakgrund. Studien lyfter fram några resultat som pekar på en stor skillnad i elevernas uppfattningar, speciellt när det gäller tal som representerar det som i studien kallas för migrationsrelaterade sociala dialekter. Flera elever ansåg att dessa prover var "bra" svenska, vilket möjligen tyder på att de inte har en så snäv bild av vad som är formell svenska.

I avhandlingen *Blatte betyder kompis – om maskulinitet och språk i en högstadieskola* (2007) talar författaren Rickard Jonsson om maskulinitet och språk bland högstadieskollar i en förort till Stockholm. Studien undersöker hur språket används för att visa upp maskulinitet samt hur den stereotypiska ”invandrarungdomen” uppstår via daglig kommunikation i en skola. Författaren tar även upp användningen av ”invandrarspråket” samt vilken betydelse den har i skapandet av de unga killarnas identiteter. Stereotypiska begrepp yttrar sig som viktiga gränser för vad som inte bör sägas eller göras till vardags, i skolan. Han undersöker olika kategoriseringar i skolan och ett resultat är att det inte finns några standardbetydelser för ord som invandrare eller blatte. Dessa ord kan användas i särskiljande processer men fungerar också som ett sätt att konstruera vänskapsrelationer mellan killar.

Karin Senter (2015) har i sitt examensarbete gjort en studie om tjejers inställningar till förortssvenskan och förortsslang. Senter har även undersökt till vilken utsträckning tjejerna använder sig av den. Studien visar att deltagarna i fokusgrupperna upplever att förortssvenska bidrar till en gemenskap. Undersökningen visar att förortssvenska upplevs som en språklig kompetens samt en språklig resurs i förorten. Utanför förorten är det däremot en annan uppfattning. Där uppfattas den som stigmatiserande. Tjejerna som var med i studien upplever att de blir exkluderade från majoritetssamhället på grund av skillnader i språk och bakgrund.

Ytterligare ett examensarbete som är skrivet av Linn Molifes (2015) behandlar ämnet förortssvenska. I studien undersöker Molifes genom enkätundersökningar samt gruppdiskussioner vilka attityder ungdomar har gentemot förortssvenska och förortsslang. Studien visar att deltagarna i undersökningen har en hög sociolingvistisk medvetenhet. Resultatet av gruppdiskussionerna visar att det är mer acceptabelt för tjejer att ha ett mer standardsspråksnära uttal. Killar å andra sidan, kan enklare bli dömda för sitt sätt att prata. Om en kille pratar för ”rent” så kan han dömas som ”böig” eller ”svennig”. Detta i sig innebär då ett distansering från ”orten”.

Daniel Andersson (2016) har i sitt examensarbete undersökt gymnasielärares beskrivningar och attityder till förortssvenska. Detta har han gjort genom en enkätundersökning, där lärarna även fick lyssna på några språkprov och diskuterade sedan genom fokusgruppsamtal. Lärarna i fråga ansåg att personer som talar förortssvenska kan uppfattas som mindre ordentliga, mindre trevliga samt tuffare. Vissa av lärarna tolkade förortssvenska som bristfälligt inlärarspråk medan andra såg det som en markör av grupptillhörighet. Den sociolingvistiska medvetenheten var hög hos vissa lärare, och låg hos andra.

Som påpekat i detta kapitel finns det forskning som visar på vad ungdomar som använder sig av förortssvenska och förortsslang tycker och tänker kring dessa språkliga händelser. Däremot studier som framlägger bevis för vad högstadielärare tycker om denna företeelse. Genom vår studie vill vi därför fördjupa förståelsen för hur högstadielärare reflekterar över elevernas användande av förortssvenska.

3. Vetenskapsteoretiskt perspektiv

3.1. Begreppet diskurs

Diskurs kan enligt Strauss och Feiz beskrivas som en process där man sätter omvärlden i ordagrannhet. Man omvandlar till exempel erfarenheter, känslor och uppfattningar till ett allmänt och gemensamt sätt att uttrycka oss genom språk och kommunikation (Strauss & Feiz 2014: 1). Kommunikationen innefattar också semantiska resurser. Kortfattat beskrivs diskurs som en social kognitiv process som behandlar och skapar mening i vår kommunikation till en mer levande och betydelsefull insats i livet.

David Howarth har i sin bok ”*Diskurs*” tittat hur begreppet definieras av olika författare. Filosofen Jacques Derrida ser diskurs som en skapande byggsten för den sociala och politiska världen och att allting blivit diskurs på så sätt att diskursen genomsyrar den (Howarth 2007: 10). Politikteoretiska Ernest Laclau och Chantal Mouffe ser diskurs som ett begrepp med syfte att ge meningsfullhet till varje social konfiguration (Howarth 2007: 11). Vidare tar Howarth upp (Harré & Madden 1975; Bhaskar 1978, 1979; Harré 1979; Stones 1996: 26–39) där diskurs ses som specifika objekt med tillika egenskaper där de som behandlar ämnet bör lägga fokus på att språket i sig är ett strukturerat och eget system utifrån realismen (Howarth 2007: 11).

3.2. Diskursanalys

Som Winther & Jørgensen förklarar så bygger diskursanalytiska tillvägagångssätt på en strukturalistisk och poststrukturalistisk språkfilosofi vilket betyder att vårt tillträde till verkligheten alltid går genom språket (Winther & Jørgensen, 2009: 15). De fortsätter med att beskriva språket som en representation av verkligheten, att representationerna bidrar till att skapa den. Den tillika fysiska världen får alltså värde först genom diskursen.

Som ett exempel kan man ta en krigssituation och hur den uppfattas av de drabbade. Situationen sker oavsett vad människor tänker och talar om den och är alltså ett materiellt faktum men när människor beskriver den i ett meningssammanhang kommer den där och då in i själva diskursen. Därefter kan händelsen placeras in i olika diskurser. Politisk diskurs, konfliktbaserad diskurs, religiös diskurs och så vidare. De olika diskurserna kan sedan analyseras på olika sätt utifrån vad som just skall studeras vilket innebär att de existerar parallellt och kämpar om rätten att avgöra sanningen.

Winther & Jörgensen beskriver också diskursanalytikerns huvudarbete, vilket inte innebär att nå vad människor menar genom sin diskurs och vad som sägs. De påpekar att verkligheten inte nås utanför just diskurserna och att det alltså är den i sig som blir föremål för oss att analysera. Istället skall man analysera det som sagts för att studera vilka mönster som syns i diskursen och hur den framställer verkligheten genom de sociala konsekvenserna av den (Winther & Jörgensen, 2009: 29). Viktigt för diskursanalytikern är då att inte låta sina egna värderingar vara en del av analysen.

Vi har valt diskursanalys som vårt vetenskapsteoretiska perspektiv då den skall ge oss en möjlighet att se mönster i diskurserna utifrån lärarnas utsagor vilket i sin tur hjälper oss att svara på våra frågeställningar. De diskurser som vi har valt utifrån lärarnas utsagor är: *attityd*, *samhälle/klass*, *identitet*, *utbildning* och *bakgrund*. Dessa diskurser kommer att förklaras mer djupgående i analyskapitlet.

I den tidigare forskningen tittar man på attityder gentemot förortssvenskan från ungdomar som använder den, samt gymnasielärare och deras attityd. Då diskursanalysering är ett effektivt sätt att se just mönster vill vi sedan jämföra detta med den tidigare forskningen.

3.3. Analytiska verktyg

För att se sammanhang och en röd tråd inom diskursen använder vi oss av framförallt två analytiska diskursverktyg, som vi nu kommer att presentera.

3.3.1 Nodalpunkter

När en diskurs genomförs samlas olika begrepp kring vad som kallas för nodalpunkter. Detta för att ge diskursen tydlighet och andra begrepp som inte följer linjen kan uteslutas och gör därför diskursen lättare att förstå (Winther Jörgensen & Phillips 2000:33).

Nodalpunkt kan förklaras som en fixerad punkt varvid begrepp som liknar den får sin rätta betydelse. Om man t.ex. nämner politisk diskurs där ”riksdag” blir nodalpunkt kan vi därifrån ta fram andra begrepp såsom ”politiker”, ”debatt” och ”omröstning” – dessa ger i sin tur ordet ”riksdag” betydelse (Winther Jörgensen & Phillips 2000:33).

3.3.2. Flytande signifikanter

De ord som inte har någon riktig adress eller innehåll kallas för flytande signifikanter men tanken är att de skall ges innehåll tack vare diskursen i sig. Diskursen sätter då en rubrik på deras identitet och man kan sedan ge dem en större mening utifrån sammanhanget man diskursanalyserar (Winther Jörgensen & Phillips 2000:54).

I denna uppsats kan flytande signifikanter t.ex. vara ”skola”, ”elev” och ”förälder”. Dessa ord har ingen direkt betydelse i en diskurs som behandlar attityd om de inte kopplas till relevanta tecken.

4. Metod

4.1. Tillvägagångssätt

Intervjuerna med samtliga lärare gjordes i ett grupprum på den valda högstadieskolan. Ett missivbrev har skickats ut till lärarna innan de tackade ja, så de var informerade om vad uppsatsen handlade om. Tanken var att vi skulle göra intervjuerna i grupp, men på grund av tidsbrist samt hitta en tid som passade alla, föll den planen. Tre av lärarna intervjuade vi separat, där tog varje intervju cirka 20–30 minuter, beroende på hur mycket informanten hade att säga. De sista två intervjuade vi som par, och där blev intervjun lite över en timme lång.

Vi valde att utgå från semi-strukturerade intervjuer. I och med att vi utgick från semi-strukturerade intervjuer fanns det också möjlighet att ställa följdfrågor utifrån informanternas svar. Vi hade en intervjuguide (bilaga 1) som utgångspunkt, som vi hade skapat utifrån syfte och bakgrund.

4.2. Urval

Sett från vårt syfte och det vi undersöker kunde vi inte välja vilken skola som helst. För att få det mest optimala resultatet valde vi en mångkulturell högstadieskola i södra Sverige.

Vår ursprungliga tanke var att maila rektorn på den valda högstadieskolan, och be hen om mailadresser till lärare som jobbar på skolan. Senare kom vi fram till att vi har en bekant som jobbar på skolan, så vi började med att maila henne och fråga om hon kunde ställa upp på intervjun. Tyvärr kunde inte hon, men hon gav oss mailadresser till andra lärare som jobbar på skolan. Vårt urval kan liknas ett snöbollsurval. Enligt Denscombe (2016) innebär ett snöbollsurval att andra hjälper till och hänvisar till ytterligare personer som kan vara relevanta för studien i fråga. Genom snöbollsurvalet fick vi tag på fem högstadielärare som kunde ställa upp. Detta innebar då att urvalet blev slumpmässigt och att ingen av oss var subjektiv under intervjuens gång.

Våra informanter (se tabell 1) var tre kvinnor och två män. Erfarenhetsmässigt innehåller studien lärare som har jobbat allt från 1–15 år. Två av informanterna hade även invandrarbakgrund. Alla dessa aspekter gjorde att diskursen blev väldigt bred. Denscombe (2016) skriver om ett par fördelar med ett snöbollsurval. En av fördelarna är att deltagarna som är med i studien hjälper till för att öka trovärdigheten i studien. Snöbollsurvalet är relevant för denna studie då vi inte söker efter en generell uppfattning kring fenomenet utan vi söker efter relevanta uppfattningar från högstadielärarna som är med i studien. Enligt Denscombe (2016) passar snöbollsurval när man gör småskaliga, kvalitativa studier. Eftersom vi är intresserade av enbart lärarnas förståelse i fråga för fenomenet och inte en generell bild, blir vår studie en kvalitativ studie.

Kodnamn	Åldersspann i år	Erfarenhet i år
Informant 1	25–30	Två år
Informant 2	25–30	Två år
Informant 3	35–40	Nio år
Informant 4	50–55	15 år
Informant 5	25–30	En termin

Tabell 1 – undersökningens informanter

4.3. För -och nackdelar med forskningsmetod

Pedagogiska studier kan delas upp i kvantitativ och kvalitativ metod. Med kvantitativ forskning menas forskning där empiriskt kvantifierbara och objektiva mätningar och observationer har en central roll. Resultaten av denna typ av forskning blir bred och generell, men det finns inget djup i den. Här är det vanligt att man använder sig av enkäter eller intervjuer som är strukturerade.

Det negativa med den här typen av forskning är att forskaren endast får svar på det den frågar vilket innebär att forskaren går miste om övrig information som skulle kunna vara både intressant och relevant för studien (Stukát, 2011: 34–35). Kvalitativa studier lägger vikt på holistisk information, alltså uppfattningen att helheten är mer än summan av delarna. I kvalitativa studier vill man studera något på djupet, man vill beskriva och förstå det enskilda fallet.

Vanliga metoder som faller under kvalitativa studier är öppna intervjuer och ostrukturerade observationer (Stukát, 2011: 36). Till skillnad från kvantitativa studier som är objektiva är kvalitativa studier mer subjektiva. Detta är något som har kritiserats av många. I kvalitativ forskning spelar forskarens egna referensram (egna tankar, känslor och erfarenheter) en stor roll. Detta innebär att resultatet kan bli olika beroende på vem det är som analyserar resultatet. Ytterligare en nackdel med kvalitativ forskning är att den i många fall inte kan generaliseras på grund av det låga antalet undersökningsspersoner. (Stukát, 2011: 36)

Detta arbete är en kvalitativ studie, där vår valda metod är semi-strukturerade intervjuer. Till skillnad från strukturerade intervjuer kommer vi som forskare att ha chans till att ställa följdfrågor och därmed inte gå miste om viktig information.

4.4. Empiriinsamling

Som nämnt i kapitlet ovanför, har vi valt att använda oss av en kvalitativ metod i vår studie. Anledningen till detta är för att vi vill veta *vad* och *hur* högstadielärare i fråga diskuterar kring ämnet. Vi utgick från en intervjuguide (bilaga 1) när vi gjorde våra semistrukturerade intervjuer med de fem högstadielärarna. Vi fick tillåtelse av informanterna att spela in dem under intervjuens gång. Röstinspelningarna grovtranskriberades sedan och det är det som senare blir vårt resultat.

4.5. Etiska övervägande

De som var med i intervjun blev samtidigt som de blev tillfrågade, informerade om det individskyddskravet som finns i all forskning. De fyra huvudkraven som finns är: informationskravet, samtyckeskravet, konfidentialitetskravet och nyttjandekravet (Stukát, 2011: 139–140).

Informationskravet innebär att de som berörs av studien får veta syftet med studien och vad den ska användas till. Innan intervjun påbörjades påminde vi informanterna att deras medverkan är helt frivillig och att de när som helst under intervjuens gång kan stoppa sin medverkan, vilket är samtyckeskravet. Ingen av informanter benämns vid sina riktiga namn, då det går emot konfidentialitetskravet. Medverkan i studien är helt och hållet anonym och det är viktigt att integriteten hos de berörda personerna skyddas. Nyttjandekravet, som är det sista kravet, innebär att informationen från intervjuerna endast ska användas i denna studie, och inte någon annanstans.

5. Resultat

I detta kapitel redovisar vi vårt resultat i form av vilka diskurser som uppkommit och vi kunnat identifiera utifrån det rådata som intervjuerna gett oss. Varje diskurs får sitt eget kapitel med en inledande beskrivning av vad den innebär samt en efterföljande analys där dess specifika drag synliggörs med hjälp av analysverktygen vi har använt.

5.1. Diskursanalys av resultat

I detta avsnitt analyseras resultatet utifrån det vetenskapsteoretiska perspektivet vi valt att utgå ifrån som är diskursanalys. Det vill säga att diskursen – de intervjuade lärarnas sätt att tala kring våra frågor kommer att presenteras och analyseras för att sedermera kopplas till våra frågeställningar:

- Vilka attityder ger lärarna i fråga uttryck för gällande elevernas användande av förortssvenska?
- Vilka anledningar tror lärarna ligger bakom elevernas kodväxling mellan förortssvenska och ”vanlig svenska”?

Precis enligt vad som nämnts tidigare i vårt kapitel där vi presenterar vårt vetenskapsteoretiska perspektiv där diskursanalysens huvuduppgift beskrivs men nu i vår praktik, studerar vi de intervjuade lärarnas svar och ser vilka mönster som återfinns i deras diskurs. Vi försöker då också titta på hur deras diskurs framställer verkligheten genom de sociala konsekvenserna som den ger.

Processen av diskursanalysen började redan under vår transkribering av de inspelade intervjuerna. Vi diskuterade redan då hur och vad lärarna sa när det dök upp något som vi visste skulle komma till användning men fokus var naturligtvis att få ner det på text så fort som möjligt. Därefter läste vi noggrant och gemensamt igenom intervjuerna och markerade utifrån vad vi fann värdefullt för undersökningen. Begrepp som återkom, speciella drag i hur lärarna reflekterade kring frågorna samt vad vi såg som kunde sammankopplas med tidigare forskning.

.

5.1.1. Attityddiskurs

Det faller sig naturligt att denna diskurs infann sig då en av våra huvudfrågor var att klargöra hur lärarna uttrycker sig i sin attityd till förortssvenskan. Ordet attityd självt blir en nodalpunkt här och begrepp som kan koppas till den genom diskursen är:

- Acceptera
- Inspirera
- Ödmjuk
- Öppenhet
- Improvisera

Det första som märks av tydligt när det gäller de tillfrågade lärarnas attityd till användandet av förortssvenska är en avvaktande och inte så resolut inställning, utan istället en mer accepterande ton och avkopplad attityd till att det faktiskt så eleverna pratar. Lärarna talar med glädje om vilka språk som blandas in och nämner "lite av det ena och lite av det andra" likt en beskrivning av improviserad matlagning. Till exempel när en lärare tar upp musikartisterna Tupac samt 50 cent som exempel för källor för elevernas språk berättar hen med entusiasm hur eleverna blandar ord från dessa artister, översätter det och skapar en hemmagjord svenska. Läraren använder ett öppet kroppsspråk och en glad ton när hen berättar att det är fiffigt och kreativt då orden som skapas av eleverna är nytänkande.

Hen tillägger också att språk utvecklas hela tiden och att blandspråket kan man använda till undervisningen när det gäller mer fritt språkliga projekt där eleverna skall utnyttja sina kreativa sidor.

Tongången gällande temat attityd är positiv och ställer lärarna i en position där de faktiskt lyssnar på vad eleverna använder sig av för språk och dessutom ser de möjliga användningsområdena.

I vår studie är lärarna noggranna med att påpeka den goda attityden hos majoriteten av de elever som talar förortssvenska och de använder sig mycket av begrepp såsom ”inspirerande”, ”hjälpssamma”, ”sociala” och ”påhittiga”. I en diskurs där huvudämnet är attityd följer dessa begrepp samma linje och blir såklart noder ur samma ursprung. I detta fall lärarnas positiva inställning till vad förortssvenskans mångfald kan bidra till. Gemensamma diskursen här kommer in på lärarnas egna uppfattningar utifrån vad andra människor kan tänka och tycka om eleverna på skolan den dagen de ställs inför varandra i en ny miljö som ställer högre krav på språket. Utifrån hur lärarna uttrycker sig gällande denna fråga ges bilden att de vill vara försiktiga med att verka för hårda men samtidigt ge en indikation på att resten av samhället inte tar eleverna på samma sätt som lärarna själva.

Vi tolkar det som att lärarna känner en väldig omtänksamhet gentemot eleverna och att de skall gå bra för dem men också att de känner en viss oro över hur de kommer att uppfattas av andra som inte känner dem. De uttrycker sig aningen bekymmersamt över detta och det förstår vi som att de vill att andra människor ser eleverna som lärarna gör.

5.1.2. Samhälls- och klassdiskurs

När vi frågade vad förortssvenska är för lärarna fick vi lite olika svar. Två av lärarna var tydliga med att förortssvenska är mycket slang samt mycket blandning av språk. En lärare säger även att den största skillnaden mellan förortssvenska och vanliga svenska, förutom slangorden, är meningsuppbyggnaden och vilken ordning orden kommer i. Diskursen tog dock formen av klass och samhällstänk gemensamt hos lärarna och det hittade vi genom ett av analysverktygen. En del ord återkom gång på gång och fick därför betydelse i skapandet av en ny diskurs. Vi kallar dessa för flytande signifikanter som tas upp i vår teoridel.

Följande begrepp som lärarna upprepade kunde vi koppla ihop till en klassdiskurs:

- Klass
- Utanförskap
- Område
- Status
- Klasskillnad
- Ghettospråk
- Rikemansungar

Här märks det också att det är ett känsligt ämne för lärarna. De vill inte verka nedvärderande när de i diskursen placerar in eleverna i samhällsfack och påpekar detta med uttryck som ”jag vill inte låta överlägsen” eller ”man ska ju inte dela in såhär egentligen”. Det går att koppla ihop detta till attityddiskursen men ämnet fick så pass många ord att sammanlänka till en helt egen diskurs. Lärarna uttrycker sig noggrant kring detta tema får därför diskursen en viktig betydelse för uppsatsen då vi kan se att klass och samhällsdebatt spelar en roll även för lärarna och att de är medvetna om dess funktion för språket. Citatet nedan är ett exempel på försiktigheten i en lärares uttryck i denna diskurs.

”Jag tror starkt att det, att förortssvenska och slang i vissa sammanhang inte uppfattas lika, den har inte så hög status... Det är det jag menar när jag säger att det är en klasskillnad, skillnad hur man talar, man har lägre klass då på grund av att man pratar så. Inte att man är mindre värd, utan kanske att man är mindre utbildad om man pratar förortssvenska.”

Läraren är dock ärlig i ett aningen tabubelagt ämne, klass, och har en bekymrad ton där hen gärna använder ”man” som refererar till den ”vanliga” svensken ute i samhället. Beskrivningar ges gällande hur eleverna på skolan ”skall” prata när lärarna i vissa fall jämför med skolor där deras egna barn går som framgår vara skolor i andra typer av områden av staden. Med ”skall” menar lärarna att eleverna bör prata på ett visst sätt för gemenskapen och därmed visa att de tillhör samma samhällsklass.

5.1.3. Identitetsdiskurs

En diskurs som behandlar hur lärarna uttrycker sig gällande förortssvenskan utifrån ett perspektiv som grundar sig i elevernas identitet eller tillhörighet. Två av våra frågor handlar om vilka och varför de använder sig av förortssvenska. Identitet är ett ord som genomsyrar lärarnas reflektioner kring dessa och blir därför en nodalpunkt att utgå ifrån.

Informanterna menar att det är först och främst de som har en invandrarbakgrund och som bor ute i en förort som till exempel Rinkeby i Stockholm, eller Rosengård i Malmö som använder sig av förortssvenska. Främst av den anledningen att de är omringade av människor från andra kulturer och andra språk. På så sätt stärker de sin identitet gemensamt och så även på skolan där vi genomför vår undersökning.

Andra begrepp lärarna nämner som utgår från identitet är

- Tillhörighet
- Grupp
- Gemenskap
- Kultur
- Status
- Sammanhållning

Däremot talar några lärare att det även kan vara elever med svensk bakgrund som kan använda sig av förortssvenska. Så det är inte något som bara är kopplat till invandrarbakgrund men det är inom den som förortssvenskan har sitt ursprung. Lärarna trycker verkligen på att eleverna vid denna skola använder sig av förortssvenska oavsett ursprung och etnicitet, detta för att skolkulturen är sådan och det handlar om att eleverna finner sammanhållning och vill vara bekväma med varandra.

Grupptillhörighet ansåg lärarna vara den största anledningen till att vissa använder förortssvenska. I rätt umgänge har en del elever med basen förortssvenska i förortssvenska en mer avslappnad identitet och ter sig därefter.

”...det blir som ett eget språk, det blir en egen liten identitet. Jag tror att alla människor vill vara avslappnade... det handlar om att man vill vara med.”

Så som vi tolkar detta är läraren väldigt förstående och respekterande till elevernas språkliga suveränitet över sig själva. Drag av beskyddande attityd från läraren gentemot eleverna tycker vi oss kunna uppfatta då hen inkluderar eleverna hos alla människor som social varelse.

Förutom att tillhöra en grupp, berättar de även att förortssvenska är ett sätt att visa upp sig, och sin status. Vidare talar lärarna om att de har märkt att det finns elever som kan prata vanlig svenska men att de medvetet väljer att prata förortssvenska. Förmodligen av den enkla anledningen att alla andra pratar så, så därför ska eleven också göra det.

Här nämns grupptillhörighet ofta men också status då det handlar om att eleverna nått upp till den nivå som gruppen inofficiellt kräver. Lärarna är väldigt noggranna med att påpeka hur det handlar om hur identiteten inte heller styrs av enbart ursprung utan hur denna skolans miljö i sig har skapat den.

Eleverna vill skilja sig från dem de inte ser dela liknande identitet med och detta genomsyrar hur lärarna diskuterar ämnet. Genom att gång på gång nämna att eleverna markerar en identitetsgräns mellan sig själva och lärarna blir det en tydlig identitetsdiskurs.

5.1.4. Utbildningsdiskurs

Uppsatsen grundar sig i resultat från skolvärlden, vad som sker där, hur språket går och dess effekter på vardagen i skolan. Lärarna fick bland annat frågor gällande hur språkbruket påverkar skolresultaten och därför fick vi en diskurs som rör sig om just utbildning, såväl aktuell som framtida för eleverna.

Då fler av våra frågor har skolan som gemensam nämnare använder vi därför ”skola” som nodalpunkt i diskussionerna som frågorna skapade. Noder som utifrån denna punkt kommer upp blir:

- Utbildning
- Betyg
- Skolresultat
- Konsekvenser
- Bedömning

Tillsammans skapar dessa vad vi kallar för utbildningsdiskursen i denna uppsats, vilket också får en central punkt då det är skolan vi fokuserar vår studie på och inte i en förort rent allmänt. Lärarna påpekar att förortssvenska inte behöver påverka en elevs skolresultat. Kan elever kodväxla så behöver det inte nödvändigtvis påverka skolresultaten och i slutändan betygen. Ett dåligt ordförråd och förortssvenska går lite hand i hand menar lärarna. Detta påverkar också i sin tur elevernas skolresultat. Inte nödvändigtvis i alla ämnen, men i alla fall i många.

Lärarna pratar här om två olika konsekvenser: dels att eleverna som pratar förortssvenska kan upplevas som otrevliga eller ha en dålig inställning, dels att det påverkar deras skolresultat om det är huvudspråket för en elev.

En lärare tar upp att det kan vara ett problem att gå i en mångkulturell skola om man precis har kommit till Sverige.

”... så kanske de går i en skola som ligger i förorten där det inte talas korrekt svenska hela tiden. Det är mycket förortssvenska, mycket slang, det blir ännu svårare för dem att komma in i det, och då tror jag att det blir svårare att integreras också. Så ja... det har vi ju ett problem.”

Denna diskurs problematiseras mer än föregående och det är tydligt att läraren i citatet ovan anser att språkliga integrationen är en viktig del av integrationen i sin helhet. Däremot kom samma lärare inte in på vad som kunde vara en lösning på problemet, utan mer att kombinationen nyanländ/förortsskola inte var optimal så som vi tolkar det.

Lärarna påpekar att det kanske inte är något negativt att använda sig av förortssvenska i just skolmiljön och skämtar om hur lustigt det blir när de själva ger sig på det tillsammans med eleverna. Det viktigaste här är att lära eleverna när det är acceptabelt att använda sig av den typen av språk.

Om eleverna däremot endast kan tala förortssvenska så uppstår det problem i bedömningsdelen. Lärarna tycker alltså inte att detta är något fel alls utan att det helt enkelt är elevernas språk vid sidan om och är också noggranna med att tillägga att eleverna sköter sin skolsvenska i tal, skrift samt läsförståelse också.

5.1.5. Bakgrundsdiskurs

Denna diskurs blir till då respondenterna talar om anledningar till bruket av förortssvenska samt varför den finns i deras närmiljö, och får således fart mycket på grund av en av våra huvudfrågor som gäller just anledningar till språkbruket. Det blir helt enkelt ett omfattande tema då lärarna utgår utifrån sina egna tankar till varför förortssvenskan uppkommer. Den kan sammankopplas mycket till identitetsdiskursen men blir istället en förlängning av den och fokus i bakgrundsdiskursen ligger mer på hur eleverna växlar. Återkommande flytande signifikanter som ges betydelse i diskursen och kan redovisas är:

- Situationsanpassad
- Bekvämlighet
- Obekvämlig
- Förort

Lärarna har här väldigt liknande svar. De ser sig som att det är underförstått till större del att eleverna skall tala till lärarna på ett visst sätt och att de är väldigt bekväma med att göra det. Vi märker av en avslappnad och mycket väl medveten ton hos lärarna gällande hur eleverna kodväxlar. Det är tydligt att de flesta eleverna kodväxlar mellan kompisgäng och i en lärare-till-elev-situation.

Sedan kommer det här tillägget att inte alla kodväxlar och det gäller de eleverna som absolut skall ha lite mer attityd och agera kaxigare. Detta talar lärarna om med en skämtsam ton och med en diskurs som skapar en vi-och-dom konstruktion av verklighetens skolvardag. Det är en identitetsfaktor som lärarna vet att vissa elever kör med.

Informanterna tillägger även att det är inte bara bland varandra man använder sig av förortssvenska utan det är även till vuxna man kan säga till exempel *mannen*. Läraren säger att eleverna inte menar något illa när de pratar på det här sättet men att det kan uppfattas illa. Utifrån lärarnas svar så beror kodväxlingen mycket på om vännerna är i närheten eller inte. Däremot uttrycker sig lärarna gällande detta på ett förstående, glatt och väldigt förstående sätt.

Lärarna upplever att de flesta elever vet när de kan prata förortssvenska och när det inte är lika lämpligt att göra det. De flesta eleverna förstår att när man pratar med lärare så ska man inte använda slang men att det är acceptabelt att göra det bland vännerna.

”Jag har många elever som har invandrarbakgrund men ändå ser svenska som sitt första språk. De eleverna upplever jag växlar beroende på om de pratar med mig i enrum eller om de pratar med sina vänner... jag tror att anledningen till detta är för att de inte ser oss lärare som en del av den här kulturen och därför vill de anpassa språket och vill framställa sig själva duktiga. Ute bland vännerna handlar det mer om att man ska passa in.”

Läraren ger här en beskrivning av två olika situationer där eleverna använder olika sätt att prata samt varför och ger oss bilden av att det är väldigt lätt för lärarna att hantera detta i sin vardag. Samma lärare fortsätter:

”...men de flesta tror jag är ganska bra på att växla när dem ska göra det och veta när dem inte ska göra det. Jag tror att man blir bättre på det ju äldre man blir. Till exempel tror jag att de flesta förstår att går du på en arbetsintervju då kanske du inte ska tilltala arbetsgivaren på ett visst sätt.”

Vår uppfattning är att läraren här går mycket på känsla men en fullt realistisk sådan då hen själv vet att eleverna kan kodväxla mellan varandra och läraren själv i fråga.

Informanterna tar upp att anledningen till att förortssvenska uppstår i en skolmiljö, mer specifikt skolan de jobbar på, är främst på grund av anledningen att det är en multikulturell skola. En stark anledning till att förortssvenskan används är alltså att särskilja sig själva och lärarna för.

Lärarna anser att för bekvämlighetens skull och i de situationer som passar handlar det om elevernas gemenskapsstärkande. Det mångkulturella inslaget gör det obekvämt för eleverna att tala ”den typiska svenskan”. På skolan i fråga är det enligt lärarna lite av en status att komma från ett annat land än just Sverige. Har man en annan bakgrund så tillhör man per automatik ett ”vi” som elever ger uttryck för.

Många av informanterna tar även upp att det är mer förortssvenska i korridorerna än i klassrummet. Det är också en fråga om bekvämlighet och avkoppling i elevernas sätt att socialisera. Däremot uppfattas de som bekväma i mer formell svenska på plats i klassrummet även om den kan vara bristfällig.

En lärare trycker mer på att förortssvenska är något som har uppkommit och har sin bakgrund i just förorterna och att det är något eleverna eftersträvar att hålla vid liv även då de har olika bakgrunder och befinner sig på skolan där förortssvenskan används större delen av deras tid. Hemma är det oftast modersmålet som gäller.

5.2. Avslutande diskussion

5.2.1 Resultatdiskussion

Vår uppsats grundar sig i ett språkintresse utifrån vår egen bakgrund och sedermera samhällets attityd till vad som kan kallas för förortssvenska – en blandning av språk som skapas när människor med olika språklig bakgrund sammanförs.

Syftet med denna uppsats var att studera hur högstadielärare diskuterar elevernas sätt att använda förortssvenskan utifrån våra frågeställningar:

1. Vilka attityder ger lärarna i fråga uttryck för gällande elevernas användande av förortssvenska?

2. Vilka anledningar tror lärarna ligger bakom elevernas kodväxling mellan förortssvenska och ”vanlig svenska”?

Tidigare studier vi redogör för i början tittar på skolungdomars samt gymnasielärares attityder till förortssvenska.

Vi är överens om att de tillfrågade i vår studie är mycket öppnare och tycks ha en mer positiv inställning till användandet av förortssvenska hos elever än de som tillfrågades i tidigare forskning. Lärarna vi intervjuat visade passion för frågorna som berörde deras elever och ett stort intresse för hur förortssvenska kan arbetas med.

För att ställa vad våra lärare gett uttryck för gentemot tidigare forskning ser vi en likhet med hur Kotsinas (2000:51) beskriver invandrarungdomar i punkt 3 som tas upp i kapitel två: *bakgrund och tidigare forskning*. Precis som Kotsinas skriver berättar våra lärare att även ”vanliga svenskar” kan uppfatta invandrarungdomars språk som underligt på grund av de avvikelser som existerar i till exempel ordförråd, ordföljd samt böjning av verb.

Sharan & Schachar (1998 i: Gröning, 2001:70) nämner ungefär samma sak där barn från minoritetsgrupper avviker från standardnormen. Dessa barn utsätts därav för sämre kunskapsutveckling och språkförmåga. Något våra lärare också intygar då brister i svenska språket leder till problem framförallt vid bedömningsmoment. De tillägger dock vid flera tillfällen att elevernas flerspråkighet kan komma till nytta när det gäller eget arbete vid poesi, dikter och andra mer självständiga inslag i skolan. Sharan & Schachar (1998 i: Gröning, 2001:70) bekräftar i sin forskning att avvikelser från standardnormen i språk för barn inte behöver innebära ett hinder i klassrummets läroprocesser.

Vidare vad gäller lärares attityd gentemot förortssvenskan ser vi en skillnad i vårt resultat och vad Andersson (2016) presenterar. Lärarna i den studien ansåg att personer som talar förortssvenska kan uppfattas som mindre ordentliga, mindre trevliga samt tuffare. Lärarna som vi intervjuat beskrev inte eleverna vare sig som mindre ordentliga eller mindre trevliga. Däremot överensstämmer deras attityd vad gäller att de berörda eleverna är tuffare. En av lärarna i vår studie var tydlig med att ju grövre språk eleven har desto tuffare var hen i gruppen.

Vad gäller kodväxling kan vi, utifrån lärarnas, utsagor se att eleverna använder de två typer av kodväxling som Myers-Scotton (2009:473) beskriver och som återges i kapitlet om kodväxling. Där tas meningsintern samt meningsextern kodväxling upp. Meningsintern kodväxling innebär att kodväxlingen sker inom en mening och meningsextern att det sker mellan olika meningar. Enkelt förklarar skulle en meningsintern växling vara där eleven säger "guss" istället för tjej mitt i en mening. Meningsextern växling innebär att en första mening kan vara på ett språk och efterföljande mening blir på svenska.

Genessee, Paradis & Crago (2011:91) skriver att kodväxling inte är något som sker omedvetet utan används som en identitetsmarkör. De intervjuade lärarna i vår studie återkommer gång på gång till att påpeka identitetsfrågan samt växlingen ifrån den när eleverna talar med mottagare utanför deras identitetscirkel.

Intervjuerna hade en genomgående positiv och glad ton även när frågorna handlade om konsekvenser och begränsningar där lärarna kom med lösningar och egna initiativ istället för en negativ inställning. För de lärare vi intervjuat handlar förortssvenska mycket om elevgemenskap utan att vara något som har med motsättningar att göra vilket är något vi vill understryka då vi även tar upp delar av en negativ samhällsattityd gentemot ämnet.

5.2.2. Metoddiskussion

Vid insamlingen av information ville vi vara så noggranna som möjligt och spelade därför in intervjuerna dubbelt. Detta skedde under semistrukturerade intervjuer där lärarna fritt fick möjligheten att reflektera kring frågorna och vi kunde ställa fria följdfrågor. Exempel på sådana kunde vara:

- *På vilket sätt?*
- *Vad för typ av slang?*
- *De svenska eleverna då?*
- *Varför tror du han (elev) också börjar använda sådana ord?*
- *Tror du han (elev) hade varit med i gänget om han inte hade ändrat sitt sätt att prata?*

Varje ord och uttryck som sagts har transkriberats och lästs igenom så materialet vi har arbetat med ska ha varit så tillförlitligt som möjligt. Våra frågor som lärarna har reflekterat kring uppfattades som lättförståeliga varpå svaren inte blev alltför komplicerade heller. Vi anser att frågorna besvarades och att vi dessutom fick mer att bearbeta än förväntat.

Tanken från början var att utgå från två diskurser; attityd och identitet. Allteftersom analysen av diskursen fortskred fann vi ytterligare diskurser. Vad som skulle kunna ifrågasättas är till viss del reliabiliteten i svaren då vi gör bedömningen att det finns en risk för politisk korrekthet hos lärarna. Detta i och med att ämnet i vår uppsats kan ses som tabubelagt och känsligt. Vi har dock fullt förtroende på lärarnas omdöme att vara så öppna som möjligt då de är tydliga i sina svar med vad det är för skolkultur just de befinner sig i till vardags.

Vi styrker också valet av metoden med vad Gröning (Peräkylö 1997:203 i: Gröning 2006:29) tar upp i sin avhandling gällande inspelning och transkription. Där påpekar hon att detta tillvägagångssätt är fördelaktigt därför att de åtminstone möter kraven för reliabilitet på så sätt att det kan ge en detaljerad återgivning av språkanvändningen. I och med att vi endast utgått från sex lärare till antalet är generaliserbarheten av resultatet i vår studie väldigt låg.

Till en början var tanken att vi skulle ha en diskurs som berörde könsfrågan men på grund av tidsramen samt att det fanns viktigare diskurser vi var intresserade av, gjorde vi ett medvetet val att inte behandla detta.

5.2.3. Vidare forskning

Vid eventuell fortsatt forskning vore det intressant att undersöka rektorers attityder och reflektioner gällande förortssvenska. En sådan studie hade tagit ett hierarkiskt steg uppåt och hamnat i ett läge där den granskar personal i ledande positioner inom skolan som inte har lärarnas vardagliga direktkontakt med eleverna.

5.2.4. Didaktiska implikationer

Precis som vår rubrik antyder kan vi med denna studie synliggöra för lärare att hanteringen av förortssvenska ligger i deras egen attityd. En för lärarna viktig inställning blir att se möjligheterna i den mån det är möjligt istället för hindren i förortssvenska. Detta kan lärarna göra genom att använda elevernas blandade språkbruk till sin fördel när det är möjligt i undervisningen. Flera av lärarna vi har intervjuat menade på att de har blivit positivt överraskade av elevernas språkbruk när de pratat med dem enskilt. Det är alltså viktigt att inte ha fördomar gentemot elever som använder sig av förortssvenska. Vad vi också kan framhäva genom studien är betydelsen av förortssvenska som en identitet och inte nödvändigtvis mer än så. Därför behöver förortssvenska heller inte dramatiseras så länge det inte påverkar elevens studieresultat.

Litteraturlista

- Andersson, Daniel. (2016) "Jag tror inte han är där än, alltså rent språkligt" – Gymnasielärares beskrivningar av och attityder till förortssvenska och förortsslang. (Kandidatuppsats) Uppsala universitet.
- Baas, David (2006, 1 maj, uppdaterad: 2011-02-16). "Blattesvenskan" – tillgång eller hinder? *Metro*. Hämtad 2016-12-16, från <http://www.metro.se/artikel/blattesvenskan-tillg%C3%A5ng-eller-hinder-xr>
- Bijvoet, E. & Fraurud, K., 2016: "What's the target? A folk linguistic study of young Stockholmers' constructions of linguistic norm and variation". *Language Awareness*, 25 (1-2), 17–39.
- Carp, Ossi (2006, 17 maj). Ett språk för miljoner. *Dagens Nyheter*. Hämtad 2016-12-16, från <http://www.dn.se/arkiv/kultur/ett-sprak-for-miljoner/>
- Denscombe, Martyn, 2016. *Forskningshandboken: för småskaliga forskningsprojekt inom samhällsvetenskaperna*. Studentlitteratur
- Fraurud, Kari & Bijvoet, Ellen (2006, 18 maj). Tillbaka till sakfrågorna! *Dagens Nyheter*. Hämtad 2016-12-16, från <http://www.dn.se/kultur-noje/tillbaka-till-sakfragorna/>
- Gringoredaktionen (2006, 2 maj). "Miljonsvenska" är språkglädje. *Dagens Nyheter*. Hämtad 2016-12-16, från <http://www.dn.se/kultur-noje/miljonsvenska-ar-sprakgladje/>
- Gröning, Inger, 2001. *Elevsamarbete i klasser med språklig och kulturell mångfald*. Uppsala universitet.
- Gröning, Inger, 2003. *Tvåspråkighet och andraspråksinlärning i grundskolans flerspråkiga klassrum*. Uppsala universitet.
- Gröning, Inger, 2006. *Interaktion och lärande i flerspråkiga klasser*. Uppsala universitet.
- Howarth, D.R. (2007). *Diskurs*. (1. uppl.) Malmö: Liber.
- Jonsson, Rickard, 2007: *Blatte betyder kompis – Om maskulinitet och språk i en högstadieskola*. Ordfront, Stockholm.
- Kotsinas, Ulla-Britt, 2000: *Kontakt, variation och förändring – studier i Stockholmsspråk*. Akademitryck AB, Edsbruk.
- Kotsinas, Ulla-Britt, 2005: *Invandrarsvenska*. Hallgren & Fallgren, Uppsala
- Molifes, Linn. (2015) *Föreställningar kring talspråk i förorten: En attitydundersökning av och bland flerspråkiga ungdomar*. (Kandidatuppsats) Uppsala universitet.
- Myers-Scotton, Carol, 2009: *Code-switching*. I: Coupland, Nikolas & Jaworski, Adam (red.) 2009: *The new sociolinguistics reader*. Basingstoke: Palgrave Macmillan. S. 473–489.

Paradis Johanne, Genesee Fred, Crago Martha B, 2011: *Dual Language Development and Disorders: A Handbook on Bilingualism and Second Language Learning*. Paul H. Brookes Publishing Company

Ryltenius, Jenny (2016, 16 februari). Förortssvenska – en språklig resurs. *Forte*. Hämtad 2017-05-05, från <http://forte.se/artikel/forortssvenska-en-spraklig-resurs/>

Senter, Karin. (2015). ”Det är vi som rappar” – om tjejers användning av och inställning till förortsslang. (Kandidatuppsats) Uppsala universitet.

Strauss, S.G. & Feiz, P. (2014). *Discourse analysis: putting our worlds into words*. New York: Routledge.

Stukát, Staffan, 2011. *Att skriva examensarbete inom utbildningsvetenskap*. Studentlitteratur

Trudgill, Peter, 2000. *Sociolinguistics: An Introduction to Language and Society*. Penguin Books Ltd

Wellros, Seija, 1998. *Språk, kultur och social identitet*. Studentlitteratur

Winther Jorgensen, Marianne & Philips, Louise. 2000. *Diskursanalys som teori och metod*. Studentlitteratur.

Witt-Brattström, Ebba (2006, 20 maj). Vad är det för fel på Rinkebyforskning? *Dagens Nyheter*. Hämtad 2017-04-16, från <http://www.dn.se/kultur-noje/vad-ar-det-for-fel-pa-rinkebyforskning/>

Bilaga 1

Intervjufrågor

1. Hur länge har du arbetat som lärare?
2. Hur upplever du att eleverna blandar språk?
3. Vad är förortssvenska, för dig?
4. Hur tror du att förortssvenska uppstår i en skolmiljö?
5. Varför tror du vissa använder förortssvenska?
6. Upplever du något hinder och får det några konsekvenser i skolmiljö med elever som använder förortssvenska?
7. Vilka anser du talar förortssvenska? Varför just de?
8. Upplever du att eleverna kodväxlar beroende på mottagare/situation? Om ja, hur?
9. Hur tror du att förortssvenskan påverkar skolresultaten?

Ana Popovic & Erik Sebestyén Fred

Besöksadress: Kristian IV:s väg 3
Postadress: Box 823, 301 18 Halmstad
Telefon: 035-16 71 00
E-mail: registrator@hh.se
www.hh.se